Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Teie 05.10.2026 nr 13-1/3427-1
Meie 04.11.2026

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ põhilahenduse avalikustamine

Käesolevaga esitab Eesti Planeerijate Ühing (edaspidi ka EPÜ) arvamuse, ettepanekud ja seisukohad.

Koostatud üleriigilise planeeringule on tulnud juurde strateegilist vaadet, mis on igati positiivne, suures plaanis on vähenenud detailsed regulatsioonid, mis planeerimissüsteemi seisukohalt peavad olema pigem järgmiste riigi- või kohalike omavalitsuse tasandi otsused.

Ühing on seisukohal, et üleriigiline planeering on äärmiselt vajalik eriti riigi tasandil ruumiliste kokkulepete ja otsuste tegemisel.

Samas soovime tähelepanu juhtida mõningatele põhimõttelistele vastuoludele, mis võivad edasist planeeringu rakendamist raskendada.
Planeeringus määratakse ruumipoliitika lähtekohtadena kvaliteetse ruumi loomist, maahõive vähendamist, maa ja ruumi kooskasutust ning mitmekesistamist ja kompaktset arengut. Tekstist võib järeldada, et lähtekohad kehtivad kõikide edaspidi antavate suuniste ja põhimõtete kohta. Samas on läbivalt planeeringu tekstiosas kirjas, et julgeolek ja riigikaitse ning kliimamuutustega kohanemine on planeeringulahenduse läbivad teemad, mis kujundavad kõigi valdkondade ruumilisi valikuid. Julgeolek ja riigikaitse ning kliimamuutused on küll äärmiselt olulised teemad mida on vajalik jälgida riigi ruumilise keskkonna arengu suunamisel, kuid neid ei tohiks planeeringus tõsta kõrgemale ruumipoliitika lähtekohtadest vaid tuua nad välja planeeringus kui kompaktse arengu kavandamise nõutud taustsüsteem.

Endiselt on ebaselge planeeringus lähtekohtade ja põhimõtete jaotus. Ministeerium väidab oma kooskõlastustabelis, et „peatükkide järjestus on teadlik: kliima ning julgeolek ja riigikaitse on kogu planeeringut läbivad teemad, millele järgneb asustuse käsitlus“. Praeguse ülesehituse järgi peaksid sel juhul läbivad teemad olema lähtekohtade osas. Jääb selgusetuks, miks julgeolek ja riigikaitse ning kliima ei ole sel juhul ruumipoliitika lähtekohad kui nendega tuleb läbivalt kõikides planeeringutes arvestada. Kaaluda tuleks selgemat sõnastust ja arusaadavamat lähenemist lähtekohtade ja põhimõtete kirjeldamisel ning selgitamisel. Julgeoleku vaatest jääb selgusetuks linnaliste keskkondade ja struktuuri arendamine ning toimivus ja selles osas tuleb üleriigilist planeeringut täiendada.

Uues üleriigilises planeeringus on tõepoolest toimunud fundamentaalne muutus – julgeolek ja riigikaitse on nimetatud riigi ruumilise toimimise alustaladeks**.** Riigi ruumiliseks toimimiseks on siiski palju enamat ja teistsuguste ruumistruktuuri elementide toimimine sh riigikaitses. EPÜ ei saa antud seisukohaga planeerimise tervikvaatest lähtuvalt nõustuda! Ruumilise toimimise alustalaks on ühingu hinnangul siiski kompaktne asustus ja kvaliteetne ruumiloome, seega palume viia planeeringu sisu vastavusse dokumendis sätestatud planeeringu eesmärgile ja visioonile (lk 2). Juhul kui planeerimispõhimõttena sätestatakse julgeolek ja riigikaitse kui ruumilise toimimise alustala, siis peaksime suunduma kõik ruumiloomes elukeskkonna poole, kus inimesed elavad igapäevaselt varjendites ning teed-tänavad ja tehnovõrgud rajatakse eelkõige riigikaitse nõuetest lähtuvalt. Elukeskkonna planeerimisel tuleb seada esikohale

eelkõige tasakaalustatud arenguprintsiipidest lähtumine ja inimese rahulolu tagava igapäevaelu toetava ruumi loomise.

Oleme eelnevalt juhtinud tähelepanu, et ptk 3.1 tegeletakse vähe elanikkonna kaitse teemaga. Ukraina kogemus näitab, et täiendav keskuste tihendamine ei ole elanikkonna kaitse seisukohalt kõige otstarbekas lahendus. Samuti on Ukraina näitel kasvanud pigem rekreatsioonialade vajadus ja kasutuskoormus linnades. Seetõttu ei pruugi keskusaladel olla õigustatud väiksem haljastuse osakaal nagu sätestab üleriigiline planeering (lk 33).
Funktsionaalselt toimivad Ukraina kogemuse baasil pigem kuni 5-korruselised korruselamud, mis on samuti teatavas vastuolus maahõive hierarhia lähteseisukohaga. Seetõttu on küsimus, kuidas on lahendatavad vastuolud üleriigilise planeeringu suuniste täitmisel, kus alustaladeks on korraga nii maahõive vähendamine, tihendamine kui ka julgeolek. Sellised aspektid on nii julgeoleku kui keskuste peatükis jäetud üleriigilise planeeringus käsitlemata.

Ptk 3.1. sätestatakse punktis 16 põhimõttena „Sõjaliste üksuste ning võimete tõhusa väljaõppega, sh suure laskeulatusega relvade ja laskemoona kasutamisega, kaasneb suur maavajadus ennekõike ohualade tagamiseks.“ Samuti punkt 18 „Riigi toel kaitsetööstuse arendamine toob kaasa vajaduse täiendavate territooriumide järele“.
Palun selgitada, kuidas arvestatakse selle põhimõtte rakendamisel ruumipoliitika lähtekohaga „maahõive hierarhia“, mille kohaselt loodusliku maa täiendavat hõivamist piiratakse (lk 2).

Planeeringu lähteseisukohad on vastuolus planeeringu põhimõtete ja suunistega nt täiendav riigikaitseline vajadus vs maahõive hierarhia, keskuste tihendamine vs elanikkonna kaitse.
Põhimõtete omavaheline sidustamine ja vastastikune mõju on planeeringu seletuskirja tekstis nõrk. Samuti on mõjude hindamisel kajastamata riigikaitse mõju, kusjuures kliimamuutuste mõju (mis pidid olema läbivad teemad planeeringus) on käsitletud (lk 61).

Ptk 3.1 redaktsioonilise märkused:
Punkt 5. „Tagada tuleb varjumisvõrgustiku olemasolu ja avalike teede kasutamine nii evakuatsiooniks kui ka muuks kriisilogistikaks.“ Kriisiolukorras kasutatakse ilmselt nii avalikke kui erateid, seega on eristamine põhjendamatu või palume selgitada, mis on sisuline erisus ning kuidas seda hakatakse kriisiolukorras järgima.

Punkt 10. „Rohevõrgustik (sh mets) ja väärtuslikud maastikud (vt ptk 3.6) moodustavad strateegilise ja taktikalise aluse riigikaitse korraldamiseks. Samaaegselt tuleb tagada, et ruumiotsused toetavad elanikkonna liikumist, sh evakuatsiooni ning ei tekita liikumistakistusi kriisiolukordades.“ Palume tekstis täpsustada, mida selle all tegelikult mõeldakse – kas maastik ja roheline võrgustik on liikumistakistus või mitte ja mis takistuse eemaldamiseks ruumis sel juhul ette nähakse.

Kliimariskide skeemi vajadus planeeringus ja kasutatavus edaspidisel planeerimisel on endiselt kaheldav. Põhimõtteliselt võivad riskid (metsapõlengud, libedus vms) avalduda igal pool, erandiks on mereveetõusust tingitud üleujutus, seega skeemil sisuline väärtus puudub.

Ptk 3.3.2 punkt 3 nimetab asustuse laienemist raudtee mõjuvööndis (kui see on ikka olnud teksti mõte) ning mainib muuhulgas, et Ida-Viru linnastu puhul vajab rongiliiklus tihendamist. Ühingu hinnangul vajavad kõik suunad rongiliikluse tihendamist, eriti kui raudtee mõjuvööndisse kavandatakse täiendavat asustuse laiendamist. Ida-Viru linnastu puhul on siseriikliku rongiliikluse tihendamise eelduseks Narva jaama raudteetaristu (perroonid, raudteealused tunnelid) ümberehitamine, mis tuleks täpsustada ka rakenduskavas.

Ptk 3.4.2 punkti 2 kohaselt väärtustatakse ja eelistatakse olemasolevat mulda, sh vaesunud kohapealseid muldi. Väärtustamise puhul jääb selgusetuks, kas mulla kvaliteet soovitakse parendada või milles väärtustamine seisneb. Samuti jääb ebaselgeks milles eelistatakse kohapealseid vaesunud muldi. Tavapäraselt eemaldatakse muld ehitustegevuse tõttu, seega jääb selgusetuks, miks peaks haljastuse rajamisel mulla eemaldama. Palume täpsustada sõnastust, mida üleriigilise planeeringuga siiski soovitakse sätestada mullakasutuse vaates linnakeskkonnas.

Punktis 5 väärtustatakse võimalusi, mida pakuvad uued kooslused, kuid milles see väärtustamine seisneb, kas neid alasid soovitakse säilitada vms, jääb ebaselgeks.
Ptk 3.4.2. punkt 11. Enamik veekogusid on linnades avalikus kasutuses va Ülemiste järv Tallinn. Seetõttu jääb sellise kaalutlusõiguse sätestamine arusaamatuks.

Tekst on sageli paljusõnaline (pööratakse tähelepanu, juurutatakse, kaalutakse nt lk 35), kuid ruumiline väljund jääb paljudel juhtudel ebaselgeks, tekitades planeeringute kooskõlastamisel ja elluviimisel ulatusliku tõlgendusruumi. Ulatuslik tõlgendusruum tekitab planeeringu rakendamisel aga arusaamatust ning vaidlusi. Soovitame on üle vaadata sõnastuse arusaadavus ja selgus.

Punkt 3.4.3 punktis 6 sätestatakse, et uusehitusele eelistatakse olemasolevate hoonete ümber- ja juurdeehitust. Kohandamisel lähtutakse hoone ruumilistest ja kultuurilistest väärtustest ning võimaldatakse kaasaegseid kasutusi ja uusi arhitektuurseid kihistusi. Kaitse- või miljööväärtusena määratlemata väärtusliku hoonestuse puhul soodustatakse loomingulist ümberkujundamist ja uut kasutust.
Ühingu hinnangul on nimetatud säte liiga detailne ja hoonepõhine, et seda käsitleda üldreeglina üleriigilise planeeringus. Sätte selline sõnastust lähtub küll säästva ruumikasutuse, taaskasutuse ja keskkonnasäästlikkuse põhimõttest kuid ei lähtu kvaliteetse elukeskkonna ja põhimõttest. Suur osa hoonefondist Eestist on ehitatud nõukogude ajal mis ei vasta tänapäevastele kvaliteetse ruumi, kliima- ja elukeskkonna nõuetele ning selle ehituskvaliteet on valdavalt halb. Sellistes hoonetes puudub vajalik ligipääsetavus ja sisekliima, hoone korruste kõrgused on madalad ja tihti on olemasoleva hoone kasutusele võtmiseks ümberehitamine oluliselt ressursikulukam kui lammutamine ja uue ehitamine, mida saab projekteerida igas osas vastavuses soovitud nõuetega. Säte sellises sõnastuses võib tekitada olukorra, kus kohalikud omavalitsused loobuvad kvaliteetse elukeskkonna loomisest kuna vanade hoonete ümberehitamisel on kvaliteetne tulemus kaheldav, ehitustegevus on rahaliselt kulukam ja kokkuvõttes puuduvad selleks nii motivatsioon kui ka rahalised vahendid.

PTK 3.6.1 punktis 3 kohaselt peab pikas perspektiivis rohevõrgustikus olema tagatud mitmekesiste ökosüsteemiteenuste, elurikkuse ja kvaliteetse elukeskkonna säilimine. Palume täpsustada, kelle jaoks peab rohelises võrgustikus olema tagatud kvaliteetne elukeskkond, arvestades asjaolu, et punkti 5 kohaselt jääb roheline võrgustik maalise asutuse aladele. Ilmselt on fauna eri liikide vajadus ja kvaliteedi mõiste rohelisele võrgustikule erinev. Kui nimetatud punktiga soovitakse reguleerida linnakeskkonna rohevõrgustiku osi, siis soovitame seda käsitleda punktis 3.4.2.

Endiselt puudub planeeringus energeetika osas pikk vaade. Praegune üleriigilise planeeringu tekst kajastab perspektiivi 3-4 aastat ning sisaldab ainult juba algatatud riigi eriplaneeringuid (tuumajaam, vesinikutrassi koridor, Saaremaa kõrgepingeliin). Pikk perspektiiv energeetika arengust ning selle ruumilisest väljundist planeeringus puudub ja rõhutame, et üleriigilise planeeringu eesmärk on kinnitada arengusuunaks kuni 2050 aastani. Energeetika on arenemas hetkel riigis stiihiliselt ilma selge riigi tasandi juhtimiseta. Eriti oluline on taastuvenergeetika

teadlik ja riigi poolt süsteemselt juhitud arendamine arvestades planeerimis- ning avalikkuse kaasamise põhimõtteid. Taastuvenergeetika arendusotsused käesoleval ajal lükatakse erinevate motivatsioonipakettidega kohalike omavalitsuste õlgadele kusjuures ei lähtuta teema arendamisel üleriiklikust tervikvaatest ja põhjendatud kohapõhisest lähenemisest. Energeetika arengu ja energiapoliitika pikk vaade peab olema planeeringus käsitletud, sh tuleb hinnata ka energeetika arengu tervikmõju teistele eluvaldkondadele. Energeetika teema all vajab meie hinnangul käsitlemist ka sadamavõrgustik.

Planeeringu elluviimine (lisa 2) jaguneb 3 ossa:

1. Kohaliku omavalitsuse planeeringute ja investeeringute elluviimine peab olema kooskõlas üleriigilise planeeringu põhimõtet ja suunistega;
2. Riigi tasandi planeeringute koostamise;
3. Läbi riigi tasandi strateegiliste dokumentide.

Üleriigiline planeering aitab lõimida eri valdkondade ruumilisi huve ning kujundada ruumiotsuseid tervikvaates, tasakaalustades avalikke huve, väärtusi ja kohalikke vajadusi.
Meie hinnangul on valdkondlikud huvid ja planeerimise põhimõtted vastuolus juba riigi tasandil, mis võimendub läbi kooskõlastusprotsessi kohalikul tasandil. Seetõttu peaks planeeringu tekst olema oluliselt selgem, kaotamata seejuures strateegilist mõõdet.
Planeeringu lisa 2 ptk 2 sätestab, et kehtivaid planeeringuid ja tehtud investeeringuid tuleb üleriigilise planeeringu rakendamisel arvestada, kuid nende edasine elluviimine peab olema kooskõlas üleriigilise planeeringu põhimõtete ja suunistega. Lähtudes üleriigilise planeeringu põhimõttest tuleks nt sel juhul eelistada nt Estonia teatri juurdeehitust uue hoone ehitamisele.
Ühing ei pea sellist planeeringu rakendamise nõuet sisuliselt õigeks ega ka otstarbekaks.

Hetkel on kirjutatud asustuse ja liikuvuse integreeritud planeerimise toimepiirkondades, maahõive hierarhia rakendamise peatükis 3.2, et koostatakse terviklikud ruumilised lahendused, mis kaaluvad võimalusi valglinnastunud alade mitmekesistamiseks ja vajadusel antakse suuniseid üldplaneeringutes selleteemaliste tingimuste täpsustamiseks. Samuti on viidatud üldplaneeringutele punktis h, kus on kirjas hindavad asustuse arengu võimalikku mõju veekaitsevööndite ning vajadusel annavad suunised üldplaneeringutes tingimuste täpsustamiseks, et tagada vee kvaliteedi püsimine. EPÜ ei saa olla nõus sellise käsitlusega kus üleriigilises planeeringus antakse ülesandeid kohalike omavalitsuste tasandi planeeringutele. Tegemist on sisulise vastuoluga planeerimisseaduses ette nähtud planeerimishierahiaga ja põhiseaduse kohase kohaliku omavalitsuse autonoomiaga. Teeme ettepaneku, et elluviimiskavas tuleb püstitada ülesandeid vastavalt kehtivale planeerimisseadusele ainult järgmiste riikliku tasandi planeeringute koostamiseks (üleriigilise planeeringu teemaplaneering, maakonnaplaneering), et rakendumine kohaliku omavalitsuse planeeringutes oleks seaduse kohane ning läbiks eelnevalt nõutud koostöö ja kaasamise nii riigi- kui kohalike omavalitsuste tasandil ja saavutaks kokkulepped, mis on ka seaduse kohaselt kohalikul tasandil üldplaneeringute koostamisel kohustuslik järgida. Samuti jääb selgusetuks, kuidas ja mis viisil rakenduks antud juhised kohaliku omavalitsuste planeeringutes. Juhul kui jätta sisse selline planeeringu elluviimise põhimõte, tuleb täpsustada ka selgemas sõnastuses kuidas ja mil viisil kohalikud omavalitsused peavad üleriigilist planeeringut ellu viima, eriti arvestades et paljudel kohalikel omavalitsustel on uued üldplaneeringud, mida viiakse ellu aastaid (kuni 2025 ja kuni 2040).

Riigi tasandi planeeringutest (ptk 3) on võimalik selgelt välja lugeda kahte planeeringut:

1. Väärtuslike maastike ja kultuuripärandi teemal kaalutakse uute täpsemate riigi tasandi planeeringute koostamist kas maakonnaplaneeringutena või üleriigilise

teemaplaneeringuna. Selle otsene vajadus on küll ebaselge, sest riigi tasandil ükski ministeerium maastikuväärtustega ei tegele, seega jääb ebaselgeks selle edasine elluviimine riigi tasandil.
2. Maakonnaplaneeringud koostatakse eelisjärjekorras Tallinna, Tartu, Pärnu ja Ida-Viru linnastu toimepiirkondadele.
3. Kas ja mis tasandil koostatakse rohelise võrgustiku planeering, jääb tekstist ebaselgeks.
4. Lisandunud on mõistena elluviimise kavasse ruumiline kontseptsioon mille sisu ei ole selgitatud.

Samas jääb selgusetuks, mis ajaperspektiivis planeeringuid koostatakse ja milline institutsioon hakkab koostatud maakonnaplaneeringuid ellu viima.

Meie hinnangul on energeetika käsitlemine endiselt nõrk, kajastades juba algatatud objektipõhiseid eriplaneeringuid, kuid energeetika pikaajaline vaade aastani 2050 ja mõjude hindamine koostoimes puudub. EPÜ ettepanek on algatada energeetika valdkonna üleriigiline teemaplaneering järgmise 3 aasta jooksul. Muutused ning vajadused energiatootmises ja -tarbes (nt salvestamine, andmekeskused, vesinikutootmine jms) on juba märkimisväärsed, tohutult energiamahukad ja need on planeeringus endiselt käsitlemata. Teemaplaneeringus tuleb hinnata tervikuna energiatarbe kasvu vs energiatootmine ja selle mõju energiahindadele, mis otseselt mõjutavad iga elaniku elukvaliteeti. Ka energiaallikate kompleksne ruumiline käsitlus võimaldab stsenaariumi põhiselt hinnata ruumilist mõju ja potentsiaali sh julgeoleku ja kliima vaates. Eriti oluline on käsitleda piirialade võimalikke energialahendusi kuna taastuvenergia lahenduste arendamine on antud alal väga piiratud ja alternatiivseid lahendusi ei ole senini välja pakutud. Üleriigiline planeering käsitleb kohalike taastuvallikatel tugineva gaasijaama võrgustiku vajadusest ja loomisest kuid jääb täiesti selgusetuks selle perspektiivne võimsus, ajaline perspektiiv ja tegelik arendamise võimekus ning kasutusele võtmise aeg. Teeme ettepaneku energeetika üleriigiline teemaplaneering lisada elluviimiskavasse ühe prioriteedina punkti 3.1. ja määrata sellele ka elluviimise vastutaja.

Riigi tasand ptk 4. Tulemusvaldkonnad moodustavad riigi strateegilise planeerimise pikaajalise raamistiku, milles seatakse 7–10 aasta vaates eesmärgid ja mõõdikud ning suunatakse valdkondade arengut. Selle baasil oleks saanud koostada konkreetsema üleriigilise planeeringu tegevuskava järgmiseks 7-10 aastaks.
Tulemusvaldkondade eesmärkide ja programmides peab olema selgelt väljendatud, kuidas üleriigiline planeering integreeritakse tulemusvaldkondadesse. Hetkel arusaadav käsitlus puudub.

Üleriigilise planeeringu elluviimiseks vajalikud tegevused, organisatoorne töökorraldus ametiasutuste vahel ja ajaline mõõde tuleb riigi tasandil selgelt kokku leppida.

Teeme ettepaneku täiendada elluviimiskava ja lisada kõikide planeeringus käsitletavad teemade elluviimiseks riigi 7-10 aasta plaan lisaks elluviimiskavas juba osaliselt käsitletud teemadele- julgeolek ja turvalisus, kliima, maapõueressursid, väärtuslik põllumajandusmaa, asustus, transport ja liikuvus ning tehniline taristu. Sh tuleks käsitleda, kes on vastutav elluviimiskava rakendamise eest.

Toome välja, et elluviimiskava skeemid 1 ja 3 on esitatud kujul raskesti arusaadavad ning skeem ühel esitatud seosed ei ole põhjendatud. Viidatud on skeemidele sellele, et ruumilise arengu põhimõtted on kõik seotud planeeringus käsitletud teemadest julgeoleku ja turvalisuse ning kliimaga, kuid ei ole seotud näiteks asustusega. Selline käsitlus jääb arusaamatuks ja selliste seoste loomine on meelevaldne ning pole rakendatav. Näiteks ruumisäästlik ja vastupidav

tehniline taristu ei ole seotud asustuse teemaga, samuti ei ole asustuse teemaga seotud asustuse arengut toetav kestlik liikuvus või kliimamuutused ja -mõjud. Ettepanek on seoses uuesti üle mõelda või muuta skeemi graafilist väljundit. Skeem 3 on viited põhimõtetelt tulemusvaldkondadele liiga tihedalt ja kokkuvõttes jääb arusaamatuks, mida selle skeemiga soovitakse visualiseerida.

Seiremõõdikute osas jääb selgusetuks, mille alusel on välja töötatud mõõdikud. Näiteks miks on taustamõõdikud p5 lennuühenduse olemasolu Tartus ja Pärnu, mitte Narvas kus uuringud on näidanud et piirkonna arenguks on lennuühendust piirkonnas vajalik arendada ja toetada. Kui siin on mõeldud reisilennukite ühendust, tuleks seda sõnastust täpsustada. Mõõdikuks võiks olla pigem sadamate ühenduste toimivus. Samuti jääb arusaamatuks taustamõõdik p11 uute eluhoonete arv üleujutusaladel. Vastavalt kehtivale seadusandlusele ei ole võimalik väljastada ehituslubasid üleujutusaladele eluhoonete rajamiseks. Teeme ettepaneku põhimõõdikud ja taustamõõdikud veelkord üle analüüsida ja välja pakkuda mõõdikud, mis annavad üleriigilise planeeringu ülevaatamisel infot, mille kohaselt on võimalik suunata asustust ning analüüsida ruumilise arengu põhimõtete rakendumist.

Kokkuvõttes toome veel välja, et üleriigiline planeering on koostatud üldjuhul arvestades vajalikku üldistusastet ja strateegilist vaadet, samas jätab elluviimiskava lahtiseks kelle ülesandeks on planeeringu elluviimine ja millised sammud tehakse järgmise 7-10 aasta jooksul või pikemas perspektiivis planeeringu elluviimiseks. On loodud küll seos riigieelarve tulemusvaldkondade ja programmide ning ruumilise arengu põhimõtete vahel, kuid puuduvad selged ja arusaadavad ettepanekud mida tuleks arvestada eelkõige riigi tasandil ning mis võimaldaks üleriigilist planeeringut ka reaalselt ellu viia.

Heade soovidega,
Kaie Enno

Juhatuse esimees
Eesti Planeerijate Ühing